

Routekaart Leidraad Werken aan Veiligheid

Leidraad voor gemeenten voor de opdrachtverstrekking aan lokale teams

Colofon

Expertgroep Leidraad en Werkpakket Veiligheid

Marieke Blanken

Trijntje Kootstra

Caroline Mobach

Katrien de Vaan

Els van der Weele

Vormgeving

Chris Koning (VNG)

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Leidraad Werken aan Veiligheid	4
Zelfscan en uitkomsten	4
(Landelijke) context	5
Hervormingsagenda Jeugd	6
Routekaart	7
Fasering	7
Fase 1 Voorbereiding & oriëntatie of evaluatie	7
Fase 2 Uitvoering zelfscan	9
Fase 3 Analyse en presentatie van de resultaten	10
Fase 4 Opstellen en vaststellen Plan van Aanpak	11
Fase 5 Uitvoering, monitoring en borging verbeterplannen aan de hand van PDCA-cyclus (Plan Do Check Act)	12

Inleiding

Voor u ligt de routekaart voor het gebruik en toepassing van de Leidraad Werken aan Veiligheid -Leidraad voor gemeenten voor de opdrachtverstrekking aan lokale teams (VNG, 2023). Deze routekaart laat zien op welke wijze u als beleidsmedewerker en/of als projectleider regionaal of lokaal met de leidraad en de bijbehorende zelfscan aan de slag kunt en de uitkomsten van de zelfscan kunt ophalen, analyseren en implementeren. In de routekaart zijn ervaringen van gemeenten verwerkt in tips en suggesties. Deze routekaart kunt u op elk moment in het proces, toepassing van de leidraad, gebruiken ter voorbereiding, voor informatie, toelichting op de stukken. Daarnaast is een aantal links opgenomen in de routekaart met relevante stukken en formats die u kunt gebruiken.

Leidraad Werken aan Veiligheid

De leidraad gaat over de verantwoordelijkheden die door de wetgever bij gemeenten zijn belegd voor hulp, ondersteuning en bescherming aan inwoners (van 0 -100) die te maken hebben met onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties of ontwikkelingsbedreiging van minderjarigen. Deze leidraad beperkt zich daarmee tot onveiligheid die ontstaat als gevolg van verwaarlozing of als gevolg van psychisch, seksueel of lichamelijk geweld. Om misverstanden te voorkomen, wijzen we erop dat de wettelijke verantwoordelijkheden voor gemeenten op het gebied van een veilige leefomgeving verder reiken dan deze leidraad beschrijft.

Professionals geven – in opdracht van de gemeente – uitvoering aan de wettelijke taken die bij gemeenten zijn belegd voor inwoners (0-100). die te maken hebben met onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties of ontwikkelingsbedreiging van minderjarigen. In hun werk staan deze professionals voor moeilijke afwegingen in precare situaties. Bij iedere afweging gaat het om het vinden van de goede balans in die specifieke casus. De interventie mag niet te licht of te laat zijn, maar tegelijkertijd ook niet te zwaar of te snel. Uitvoeringsorganisaties hebben daarom een duidelijke opdracht nodig van de gemeente met de bijbehorende randvoorwaarden om invulling te kunnen geven aan die opdracht. Met de leidraad en de bijbehorende instrumenten kunnen gemeenten in samenspraak tot zo'n opdracht komen en deze continue onderhouden.

Zelfscan en uitkomsten

Om gemeenten te ondersteunen bij het implementeren van de leidraad wordt een aangepaste zelfscan ter beschikking gesteld.

Op basis van de resultaten van de zelfscan kan de gemeente bepalen of, en zo ja op welke onderdelen, lokale teams versterkt moeten worden en of, en zo ja op welke onderdelen de opdracht voor het lokale team ontwikkeld en/of aangescherpt moet worden.

De leidraad richt zich daarmee op de opdrachtgevende verantwoordelijkheid van gemeenten naar lokale teams en de regierol die gemeenten (gezamenlijk) hebben. Dit zorgt ervoor dat de gemeenten de kwaliteit van de aanpak onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties en de ontwikkelingsbedreiging van minderjarigen op een voldoende niveau kunnen borgen. De uitkomsten van de zelfscan worden idealiter uitgewerkt in een lokaal en/of regionaal plan van aanpak, waarbij stapsgewijs toegewerkt wordt naar het gewenste resultaat. Hiervoor is tijd nodig en er dient te zijn voorzien in de noodzakelijke randvoorwaarden. Er is geen sprake van een statisch proces. De opdrachtverlening van de gemeente aan de lokale teams en de leidraad bewegen mee in de richting van de bereikte en te behouden resultaten uit de proeftuinen van het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming en het werken volgens het Toekomstscenario.

(Landelijke) context

In september 2022 heeft de VNG besloten¹ het Kwaliteitskader Werken aan Veiligheid aan lokale (wijk)teams en gemeenten te actualiseren in samenhang met de ontwikkeling richting *Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming* (hierna Toekomstscenario) en te ontwikkelen naar een leidraad, *De Leidraad Werken aan veiligheid. Leidraad voor gemeenten voor de opdrachtverstrekking aan lokale teams*. Naast het Toekomstscenario is ook de [Hervormingsagenda jeugd](#) van invloed op deze leidraad.

Het Toekomstscenario kind en gezinsbescherming in ontwikkeling

In maart 2021 is het Toekomstscenario kind en gezinsbescherming² (hierna: Toekomstscenario) aangeboden aan de Tweede kamer. Doel van het Toekomstscenario is de hulp en ondersteuning te verbeteren van inwoners (0-100) die te maken hebben met onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties of ontwikkelingsbedreiging van minderjarigen. De basisprincipes van het Toekomstscenario zijn gezins-/systeemgericht, eenvoudig, lerend, rechtsbeschermend en transparant. Het Toekomstscenario schetst een toekomstbeeld dat uitgaat van integraal systeem- en mensgericht werken, een eenvoudig stelsel en een lerende omgeving. Het programma werkt aan het concretiseren en realiseren van dit toekomstbeeld. Inmiddels wordt deze andere manier van werken in verschillende proeftuinen verspreid over het land beproefd.³

Het Toekomstscenario is een majeure verandering voor alle betrokkenen, voor de Raad voor de Kinderbescherming, de Gecertificeerde Instellingen en Veilig Thuis, maar zeker ook voor de lokale teams. Het lokale team vervult namelijk een centrale rol in het Toekomstscenario als laagdrempelige organisatie waar inwoners eenvoudig advies, hulp en ondersteuning kunnen krijgen. Voor inwoners die hulp en ondersteuning krijgen is én blijft het lokale team het vaste aanspreekpunt, ook als er sprake is van onveilige situaties. Voorwaarde voor deze betrokkenheid is dat de inwoner hiermee instemt. Kortom, sterke lokale teams zijn essentieel voor een succesvolle implementatie van het Toekomstscenario. Het gaat om teams die zelf hulp kunnen verlenen, die werken met een brede blik (domein overstijgend), die oog hebben voor alle leden van het gezin/huishouden en letten op onderliggende oorzaken en patronen.

Uit het Toekomstscenario: 'Het Lokaal Team hanteert een brede blik en heeft basiskennis over jeugd- en volwassenproblematiek, hulp, bestaanszekerheid, voorschoolse voorzieningen, onderwijs, huisvesting en vrouwenopvang. Het Lokaal Team doet een eerste onderzoek en inventariseert wat het gezin nodig heeft. In geval van zorgen over de veiligheid in het gezin en/of een ontwikkelingsbedreiging bij het kind, onderzoekt het team, samen met het gezin, welke feiten aanleiding geven tot bezorgdheid en welke vervolgstappen gepast zijn. De jeugdgezondheidszorg, het jongeren(welzijns)werk en het schoolmaatschappelijk werk hebben een rol in preventie en signalering. <...> Waar nodig betreft het Lokaal Team specialistische expertise. Hierbij kan gedacht worden aan schuldhulpverlening, specialistische kind- en volwassenhulp, of de GGZ voor jeugd en/of volwassenen. Het Lokaal Team heeft daarmee ook een netwerkfunctie. Zij dragen niet over, maar zetten (jeugd)hulp in en schakelen waar nodig (veiligheids)expertise in.⁴ Er ontstaat dan een gezamenlijke verantwoordelijkheid.⁵

In het Toekomstscenario wordt het nieuw te ontwikkelen Regionaal Veiligheidsteam geïntroduceerd: *'Hierin is specialistische expertise op ontwikkelingsbedreiging en veiligheid beschikbaar om gezinnen te ondersteunen. Het Regionaal Veiligheidsteam voert daarnaast kindbeschermingsmaatregelen uit. Het Regionaal Veiligheidsteam wordt betrokken via het Lokaal Team of via meldingen van burgers, politie en andere professionals.⁶*

In de proeftuinen beproeven onder andere Veilig Thuis (VT), de Gecertificeerde Instellingen (GI's) en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) de samenwerking als Regionaal Veiligheidsteam (RVT). Dit uitproberen gebeurt veelal in nauwe samenhang en samenwerking met het lokale team.

1 Kamerbrief over verbetering van de jeugdbeschermingsketen, 14 september 2022

2 Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming, maart 2021

3 Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming, maart 2021 en Eerste voortgangsrapportage van het programma Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming, november 2022. Programmaplan Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming 2023-2026'

4 Dit houdt in dat het lokale (wijk)team het vaste aanspreekpunt voor het gezin blijft.

5 [Toekomstscenario kind en gezinsbescherming](#)

6 [Toekomstscenario kind en gezinsbescherming](#)

Hervormingsagenda Jeugd⁷

De [Hervormingsagenda Jeugd](#) moet leiden tot verbetering van de hulpverlening en een financieel beheersbaar en duurzaam jeugdstelsel. Met de agenda wil de vijfhoek én het stelsel verbeteren én de uitvoering versterken. De vijfhoek bestaat uit het ministerie van VWS, zorgaanbieders, cliënten(vertegenwoordigers), professionals en de VNG. Eén van de maatregelen is versterking van de gemeentelijke toegang met stevige lokale teams.

Stevige lokale teams kunnen als volgt worden gekenmerkt:

- Multidisciplinair werkwijze
- In staat zijn om een brede analyse te kunnen uitvoeren
- Zelf hulp kunnen verlenen
- Het vaste aanspreekpunt zijn voor inwoners
- Meewerken aan de sociale basis en collectieve oplossingen
- De regie zoveel mogelijk bij de inwoners laten liggen en/of deze versterken
- Handelen met een brede blik
- Expertise kunnen bijschakelen
- Kunnen samenwerken met informele steunfiguren en ervaringsdeskundigen
- Kunnen samenwerken met relevante partners
- Kunnen schakelen bij acute zorg
- Veiligheidsexpertise kunnen inzetten indien noodzakelijk

Voor het komen tot stevige lokale teams wordt een implementatieprogramma, ondersteuningsprogramma en monitoring ingericht. Deze inrichting zal in nauwe verbinding met het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming worden vorm gegeven.

⁷ [Hervormingsagenda jeugd](#)

Routekaart

De leidraad en de daarbij horende zelfscan zijn instrumenten om gezamenlijk (regionaal en lokaal) het gesprek te voeren, met elkaar te bepalen waar u staat als lokaal team, gemeente en in de regio en wat er nodig is om verder te ontwikkelen en te verbeteren. Daarnaast ondersteunen de leidraad en de bijbehorende zelfscan gemeenten in hun opdrachtgevende rol. Het advies is om de stappen als beleidsmedewerker, lokaal of regionaal projectleider of als medewerker/manager van het lokale (wijk)team samen te doorlopen met collega's en partners uit het sociaal en veiligheidsdomein, zowel op beleidsmatig, leidinggevend en uitvoerend niveau. Een sterke lokale aanpak staat of valt met een stevige en effectieve regionale aanpak. De uitkomsten van de lokale zelfscans zouden dan ook zowel lokaal als regionaal uitgevoerd en geborgd moeten worden in verbeteracties. Vandaar ook het advies om als regio gezamenlijk aan de slag te gaan met de leidraad en de (resultaten van de) zelfscan. Op deze manier kunt u er met elkaar in slagen om tot sterke lokale teams te komen, ondersteund door een stevige en effectieve regionale (verbeter)aanpak van onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties en ontwikkelingsbedreiging van minderjarigen. Dit gebeurt in samenhang en samenwerking met regionaal werkende organisaties zoals Veilig thuis, de Gecertificeerde instellingen en de Raad voor de kindbescherming.

Fasering

De routekaart is opgebouwd uit verschillende fases:

Fase 1: Voorbereiding en oriëntatie

Fase 2: Uitvoering zelfscan

Fase 3: Analyse en presentatie van resultaten

Fase 4: Opstellen en vaststellen plan van aanpak

Fase 5: Uitvoering, monitoring en borging verbeterplannen aan de hand van PDCA-cyclus

Elke fase is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- Context
- Stappen in de betreffende fase
- Betrekken van partners op verschillende niveaus (bestuurlijk, beleidsmatig en uitvoerend)
- Beslismomenten
- Tools die gebruikt kunnen worden in de verschillende fases om de stappen uit te voeren. Deze tools verwijzen naar presentaties, formats en documenten die informerend, ondersteunend en adviserend van aard kunnen zijn.

Fase 1 Voorbereiding & oriëntatie of evaluatie

Doel van deze fase is om u als gemeente voor te bereiden op het gebruik van de leidraad, het evalueren van de opbrengsten vanuit de zelfscan op basis van de leidraad of het eerder gebruikte Kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams.

Onderdeel	Toelichting
Context	<p>In 2019 is Het kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten in opdracht van de VNG ontwikkeld. Het is een instrument waarmee gemeenten kunnen bepalen of ze voldoende invulling geven aan hun wettelijke taken en verantwoordelijkheden op het gebied van onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties en/of ontwikkelingsbedreiging van minderjarigen. In de periode van het programma Geweld Hoort Nergens Thuis (GHNT) hebben veel gemeenten, in samenwerking met de lokale teams, aan de hand van dit kader hiervoor veel werk verzet en belangrijke stappen gezet waarop richting de toekomst verder kan worden gebouwd.</p> <p>In september 2022 heeft de VNG besloten⁸ het kader te actualiseren in samenhang met de ontwikkeling richting <i>Toekomstscenario kind en gezinsbescherming</i> (hierna Toekomstscenario). Naast het Toekomstscenario is ook de Hervormingsagenda jeugd van invloed op deze leidraad.</p> <p>De VNG heeft de Leidraad Werken aan Veiligheid; Leidraad voor gemeenten voor de opdrachtverstrekking aan lokale teams (hierna te noemen: leidraad) ontwikkeld om gemeenten in staat te stellen om te bepalen of hun lokale teams voldoende zijn ingericht voor een effectieve signalering en aanpak van onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties en ontwikkelingsbedreiging van minderjarigen. En om daarnaast te bepalen waar dit versterking en/of aanscherping van de opdracht behoeft.</p> <p>In dit deel van de routekaart worden de stappen nader toegelicht die u kunt zetten om de leidraad en de bijbehorende zelfscan lokaal en/of regionaal te gebruiken</p>
Stappen	<p>Onderschrijven dat de versterking van de lokale (wijk)teams en helder en resultaatgericht opdrachtgeverschap bijdraagt aan het eerder en beter in beeld krijgen en het duurzaam oplossen van onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties en ontwikkelingsbedreiging van minderjarigen. De leidraad bevat de indicatoren waaraan de lokale teams moeten voldoen.</p> <p>Bepalen of het gebruik van de leidraad en de toepassing van de zelfscan beschreven is in de regionale- en/of lokale visie en deze hier zodanig alsnog in op te nemen.</p> <p>Draagvlak creëren en organiseren op bestuurlijk-, beleidsmatig-, management- en uitvoerend niveau bij gemeenten en lokale teams en de partners die betrokken zijn bij (de versterking van- en de samenwerking met) lokale teams en het toewerken naar het werken volgens het Toekomstscenario.</p> <p>Vorbereiden van de uitvoering van de zelfscan. Regionale voorbereiding, analyse en borging op de lokale uitvoering van de zelfscan heeft de voorkeur om zo ook de gezamenlijke regionale verantwoordelijkheden van gemeenten te borgen.</p> <p>Vaststellen of u de zelfscan inzet voor de eerste nulmeting, een evaluatie of een voortgang/toetsingsmoment van de eerder uitgevoerde zelfscan en verbeterplan (op basis van het Kwaliteitskader).</p> <p>Planning maken voor de stappen van het uit te voeren traject.</p>
Betrekken van partners	<p>Een gemeente kan nooit alleen werken aan het duurzaam oplossen van onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties en ontwikkelingsbedreiging van minderjarigen.</p> <p>Naast samenwerking met betrokkenen zelf is hiervoor het volgende nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> • samenspraak, • samenhang, • samenwerking en • een gedeelde opdracht, • gedeelde visie en • gedeelde uitvoering van de route van de leidraad. Zowel in de regio; gemeenten gezamenlijk, als integraal; binnen individuele gemeenten en met de lokale en regionale partners. <p>Binnen de gemeente zelf kan gedacht worden aan de verschillende gemeentelijke domeinen zoals Jeugd, WMO, Werk, Inkomen & Participatie, Gezondheidszorg, Onderwijs, Leerplicht en Openbare Orde & Veiligheid, op verschillende niveaus: beleid, management en (politiek-)bestuurlijk.</p> <p>Datzelfde geldt voor de lokale teams op de verschillende niveaus: uitvoerend, beleid, management en bestuurlijk.</p> <p>Denk daarnaast aan lokale partners zoals maatschappelijk werk, welzijn, onderwijs en kinderopvang. Uit oogpunt van efficiency is het aan te bevelen om de regionaal werkende partners Veilig Thuis, de Gecertificeerde Instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming te betrekken op regionaal niveau of op het niveau van meerdere gemeenten. Zij zijn belangrijke (regionale) partners als het gaat om samenwerking aan veiligheid en expertise.</p> <p>Ook andere regionale partners kunnen een belangrijke rol spelen. Dit is afhankelijk van de regionale- en lokale inrichting en afspraken.</p>
Beslismomenten	<p>Vaststellen doel: inzet van de zelfscan op basis van de leidraad (nulmeting, evaluatie, aanscherping of vaststelling gemeentelijke opdracht, etc.).</p> <p>Vaststellen wat regionaal en lokaal wordt gedaan met de uitkomsten van de zelfscan.</p> <p>Beslissen welke partijen de zelfscan gaan invullen.</p> <p>Formuleren van een opdracht die de stappen rondom de leidraad ondersteunt en stuurt.</p>
Tools	<p>Presentatie met uitleg over het versterken van de lokale (wijk)teams, de leidraad en hoe u dit kunt inzetten bij het doel om de gezamenlijke opgave rondom veiligheid te realiseren.</p> <p>Begrippenkader (document of presentatie)</p> <p>Links:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 • Programma Toekomstscenario kind-en-gezinsbescherming • Verdiepingskaart MDA++ zonder minderjarige kinderen 09-03-2021 • Dilemmakaart MDA++ zonder minderjarige kinderen 01-03-2021 • Traumasensitief werken VNG • Bouwstenen plegeraanpak vrijwillig kader GHNT • Samenwerkingsafspraken Veilig Thuis en lokale wijkteams geanalyseerd • Drakentemmers • Routekaart kwaliteitskader werken aan veiligheid 2021 VNG • Eenduidige begrippen bij Kwaliteitskader werken aan veiligheid

Fase 2 Uitvoering zelfscan

Onderdeel	Toelichting
Context	<p>Wanneer u als gemeente voor de eerste keer de zelfscan uitvoert is het zinvol om vooraf stil te staan bij de volgende punten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bestudeer van tevoren de structuur en inhoudelijke vragen van de zelfscan. De zelfscan sluit aan bij de opbouw van de leidraad. • De vraagstelling in de zelfscan biedt nauwelijks mogelijkheden om te nuanceren in antwoorden voor verschillende groepen. Hier is bewust voor gekozen om op die manier jezelf te dwingen een keuze te maken en niet al in het beantwoorden van de vragen te veel de nuance op te zoeken. Een andere reden is dat u daarmee de resultaten van de zelfscan binnen uw eigen gemeente en tussen gemeenten kunt vergelijken. Het is dus 'op orde of niet op orde'. Denk bv. aan verschillen in expertise en/of vaardigheden tussen jeugdprofessionals en Wmo-professionals werkzaam in de uitvoering. <p>Tip: noteer afzonderlijk dit soort nuanceringen zodat de nuancering niet verloren gaat en meegenomen kan worden in het plan van aanpak!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er zijn gemeenten die kiezen voor het maken van een eigen variant van de zelfscan of het toevoegen van extra regionale vragen. Denk aan een opsplitsing van vragen die gericht zijn op beleidsadviseurs en de opdrachtgevende rol van gemeenten en vragen gericht op de uitvoering. Ook zijn er gemeenten die sommige vragen niet opnemen in de zelfscan. Het risico van een eigen variant is dat niet alle onderwerpen uit de leidraad aan bod komen en de opbrengsten van de zelfscans niet meer onderling vergelijkbaar zijn. Als u de zelfscan ook wilt gebruiken om de opbrengsten op regionaal niveau tussen gemeenten gezamenlijk te analyseren, dan is het advies om de bijgevoegde versie van de zelfscan te gebruiken. Mocht u toch iets veranderen aan de zelfscan, doe dit dan voor alle gemeenten in een regio. • Het invullen van de zelfscan is niet alleen een kwestie van het invullen van feitelijke informatie, maar vraagt ook de bereidheid tot zelfreflectie en kritisch zelfonderzoek over uw werk en de inrichting daarvan. Als u de zelfscan uitvoert, stel jezelf dan de volgende vragen: <ul style="list-style-type: none"> • Hoe moet de deelnemersgroep zijn samengesteld zodat de feitelijke situatie nu, maar ook de onderliggende beleving, succesfactoren en knelpunten, ook echt op tafel komen? • En hoe creëert u de benodigde veilige sfeer om te komen tot gezamenlijke reflectie en kritisch zelfonderzoek als basis voor de ontwikkeling naar de gewenste situatie? <p>Tips</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maak gebruik van een onafhankelijk gespreksleider die kan doorvragen en voor een veilige sfeer in de groep van de deelnemers zorgt. • Wees u ervan bewust dat de zelfscan een hulpmiddel is om te werken aan verbeteringen en resultaatgericht opdrachtgeverschap (PDCA-cyclus doorlopen) met als doel het realiseren van stevige lokale teams en daarmee het toewerken naar het werken volgens het Toekomstscenario. • Neem voldoende tijd voor het uitvoeren van de zelfscan. Organiseer zo nodig meerdere bijeenkomsten. Het gesprek over de ervaringen en zienswijze van alle betrokkenen is minstens zo waardevol als de resultaten van het invullen van de zelfscan. • Bepaal welke en hoeveel deelnemers bij het invullen nodig zijn om een redelijk compleet en representatief beeld te verkrijgen. Stel jezelf de vraag of u alle medewerkers van het lokaal team wilt bevragen of een representatie van het lokaal team. Er zijn voorbeelden van het uitzetten van (een deel van) de vragenlijst van de zelfscan onder alle medewerkers van het lokaal team. • Nodig een vertegenwoordiging uit van een bepaald beleidsterrein binnen het sociaal domein (Jeugd, WMO, Participatie, leerplicht, OOV) en denk aan deelname van verschillende 'bloedgroepen' vertegenwoordigd in het lokale team (bijvoorbeeld jeugd- en WMO-professionals, ambtenaar openbare orde en veiligheid, gedragswetenschappers, teamleiders/coördinatoren, maatschappelijk werkers, schuldhulpverleners e.d.). Zoals eerder benoemd valt te overwegen om Veilig Thuis, Gecertificeerde Instelling(en) en de Raad voor de Kinderbescherming op (sub-)regionaal niveau mee te laten doen met het invullen van de zelfscan. Het gesprek tussen de lokale teams en deze partners over en weer met betrekking tot de samenwerking, genoemd in de leidraad, is relevant voor een compleet resultaat van de zelfscan. <p>Vult u de zelfscan voor de tweede keer in ter evaluatie en om de voortgang te meten, benut dan de ervaringen met het invullen van de eerste keer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat werkte goed? • Wat werkte minder goed? • Welke lokale en/of regionale wijzigingen zijn er geweest sindsdien (denk aan geactualiseerde samenwerkingsafspraken lokaal team en Veilig Thuis bijvoorbeeld)? • Welke aanpassingen vraagt dit in het proces? (achtergrond deelnemers, tijdsinvestering, lokale versus regionale aanpak e.d.).
Stappen	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen uitnodiging voor startbijeenkomst voor deelnemers. • Overwegen om de startbijeenkomst te laten openen door een bestuurder om zo draagvlak en urgentie te creëren; • Uitvoeren van startbijeenkomst met als programmaonderdelen: <ul style="list-style-type: none"> • Toelichting op belang van het versterken lokale teams; • De Leidraad Werken aan veiligheid; • De zelfscan en desgewenst zetten van de eerste stappen om alvast aan de slag te gaan met het invullen van de zelfscan; • Anticipeer tijdens deze startbijeenkomst op de vervolgstappen in fase 3: schets een overzicht en planning van deze vervolgstappen; • Bied tijdens de startbijeenkomst (ruim) gelegenheid voor het stellen van vragen en verhelderen van onduidelijkheden. Maak eventueel een FAQ die steeds kan worden aangevuld; • Overweeg om een regionale 'helpdeskfunctie' beschikbaar te stellen voor gemeenten die zij kunnen benutten bij het 'eigen' proces van verder invullen van de zelfscan. Daarmee ontstaat een regionaal beeld van het verloop van het proces en weten gemeenten zich ondersteund.

Onderdeel	Toelichting
Betrekken van partners	<p>In de voorbereidingsfase (Fase 1) is stilgestaan bij het betrekken van partners bij het invullen van de zelfscan. De meerwaarde is dat het onderlinge gesprek veel informatie oplevert en daarmee al waardevol is op zichzelf. De lacunes, onduidelijke afspraken, begrips- en of rolverwarring, verwachtingen e.d. komen op tafel en dat levert goede input op voor noodzakelijke verbeteringen. Denk hier bijvoorbeeld aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Integrale groep beleidsadviseurs en uitvoerend professionals gemeenten (jeugd, Wmo, Participatie, openbare orde & Veiligheid), • Lokale uitvoeringsorganisaties, • Veilig Thuis, • Gecertificeerde Instellingen • Raad voor de Kinderbescherming.
Beslismomenten	Het kan natuurlijk dat de startbijeenkomst aanleiding geeft om de vervolgstappen aan te passen. Hierbij kunt u denken aan een extra gesprek of 'informanten' raadplegen, het maken van een agenda voor de volgende bijeenkomst e.d.
Tools	<p>Links:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zelfscan Werken aan Veiligheid (xlsx)

Fase 3 Analyse en presentatie van de resultaten

Onderdeel	Toelichting
Context	<p>Het analyseren en presenteren van de resultaten van de zelfscan vormt een noodzakelijke stap om van de zelfscan naar de opvolging van de resultaten uit de zelfscan te komen. In deze stap vormt u een beeld van de succesfactoren en verbeterpunten. Vervolgens kunt u</p> <ul style="list-style-type: none"> • Plannen van aanpak formuleren op basis van de uitkomsten en analyse van de zelfscan; • De opdracht aan het lokale (wijk)team formuleren dan wel aanscherpen. • Bij analyse, rapportage en presentatie is het wenselijk om een beeld per gemeente te maken, waar u vervolgens voor de regio als geheel de belangrijkste bevindingen en regionale doelstellingen eruit filtert. Op die manier krijgt elke gemeente zelf inzicht in de actuele stand van zaken in de eigen gemeente en input voor haar opdrachtgevende rol. Tegelijkertijd hebt u ook een basis voor het gesprek op regionaal niveau over de vraag op welke punten regionale samenwerking voor verbetering wenselijk, noodzakelijk en mogelijk is. <p>Het is een regionale keuze hoe de resultaten vanuit de afzonderlijke gemeenten zichtbaar worden gemaakt. Het regionale beeld helpt bij:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het formuleren van de regionale doelen. • Het formuleren dan wel aanscherpen van de gezamenlijke opdracht vanuit de gezamenlijke gemeenten naar regionale organisaties zoals bijvoorbeeld Veilig Thuis, Gecertificeerde Instellingen, etc.
Stappen	<p>De stappen in deze fase zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analyseren van de resultaten 2. Toegankelijk maken van de resultaten via (een vorm van) rapportage 3. Presentatie en bespreken resultaat 4. Maken van afspraken over het vervolg <p><i>Analyseren van de resultaten</i></p> <p>Bundel de resultaten van de zelfscan(s) per onderdeel van de Leidraad. Gebruik de gegeven toelichtingen op de antwoorden om de uitkomsten vervolgens te duiden. Verklaringen voor aangetroffen succesfactoren en verbeterpunten zijn belangrijk om op te nemen. Die kunnen een rol spelen in het vervolgetraject.</p> <p><i>Toegankelijk maken van de resultaten</i></p> <p>Het is aan te raden om een beknopte rapportage of een factsheet te maken van de resultaten van de zelfscan als uitgangspunt en daaronder de toelichtingen uit de zelfscan en de duiding uit stap 1 van deze fase. Dit dient dan als basis voor het gesprek in de volgende stap. Een andere manier om tot een gesprek te komen is door per gemeente en voor de regio als geheel de belangrijkste krachten en aandachtspunten te benoemen en die vervolgens gezamenlijk te prioriteren.</p> <p><i>Presentatie en bespreken resultaat</i></p> <p>De echte duiding van de resultaten van de zelfscan vindt plaats in gesprek met de betrokken gemeenten, Veilig Thuis, Gecertificeerde Instellingen, Raad voor de Kinderbescherming en eventueel andere relevante partijen zoals expertiseteams gericht op veiligheid, SAVE-teams en/of het Zorg- en Veiligheidshuis, als het lokaal veld daar rechtstreeks mee samenwerkt. Bespreekpunten zijn in ieder geval:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Worden de uitkomsten herkend? • Wat zijn mogelijke verklaringen voor de uitkomsten? • Welke succesfactoren en verbeterpunten kunnen we identificeren? • Welke (aanvullende) partijen willen we betrekken bij het proces? <p>Het resultaat wordt op verschillende niveaus besproken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Op ambtelijk/beleidsmatig niveau • Op uitvoerend niveau en • Op bestuurlijk niveau <p>Tip: Bij de bespreking van de resultaten is het handig om een onderscheid te maken tussen de inhoudelijke opbrengsten van de zelfscan en het proces dat samen is doorlopen om zover te komen. Voor het evalueren van het doorlopen proces kunt u het hieronder genoemde Rad van Fortuin gebruiken.</p>

Onderdeel	Toelichting
Benodigde informatie	<ul style="list-style-type: none"> De uitkomsten van de zelfscan De context in de regio en de gemeenten die daar onderdeel van uitmaken (zoals opdracht aan en organisatie van het lokaal veld, samenwerking lokaal veld en regionale organisaties, Regiovisie, samenwerkingsafspraken met Veilig Thuis, GI's en Raad voor de Kinderbescherming etc.)
Betrekken van partners	Te betrekken partijen in deze fase zijn dezelfde partijen die betrokken waren bij het invullen van de zelfscan op ambtelijk/ beleidsmatig en bestuurlijk niveau.
Beslismomenten	<p>Gedurende deze fase moeten beslissingen genomen worden over:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wijze van rapporteren: <ul style="list-style-type: none"> Hoe gedetailleerd? Op welk niveau (lokaal/regionaal)? Met de resultaten van individuele gemeenten zichtbaar voor iedereen of alleen voor henzelf? Moment en wijze van presenteren en bespreking op ambtelijk/uitvoerend en bestuurlijk niveau. Wat wordt lokaal, subregionaal en regionaal opgepakt en welke route wordt daarbij gevolgd (eerst een regionaal plan, dan een lokaal plan, of andersom of tegelijkertijd)? Binnen welke lokale- en regionale kaders vallen de uitkomsten van de zelfscan? Denk aan regiovisie HGKM, programma Toekomstscenario, programma Hervormingsagenda jeugd, etc. Het te volgen bestuurlijke traject voor het informeren van bestuurders Het nemen van beslissingen over het vervolgproces.
Tools	<p>Links:</p> <ul style="list-style-type: none"> Rad van Fortuin: hulpmiddel met vragen over de zelfscan: Zie pagina 18 van de Routekaart kwaliteitskader werken aan veiligheid VNG

Fase 4 Opstellen en vaststellen Plan van Aanpak

Onderdeel	Toelichting
Context	<p>De zelfscan en de analyse van de antwoorden laten zien wat er goed gaat en wat nog kan worden ontwikkeld en verbeterd. Tevens geeft het inzicht in de status van de opdrachtverlening aan het lokale team en in hoeverre de opdracht moet worden aangepast dan wel aangescherpt. In deze stap verwerkt u die inzichten in</p> <ul style="list-style-type: none"> een plan van aanpak waarin staat wat er wordt ontwikkeld en verbeterd, wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van de beschreven acties en wanneer deze uiterlijk moeten hebben plaatsgevonden; en een formulering dan wel aanpassing van de opdracht vanuit de gemeente voor het lokale team. <p>In zowel een plan van aanpak als de geformuleerde opdracht moet helder zijn wie welke taak en rol vervult en wat nodig is om de beschreven stappen en taken uit te voeren. En daarnaast helderheid over welke middelen en capaciteit hiervoor nodig en beschikbaar zijn.</p> <p>Naast een lokaal plan van aanpak per gemeente kan er worden gekozen voor een plan van aanpak op regionaal niveau. Ofwel een aanvulling op of aanscherping op basis van het programmplan Toekomstscenario, de regiovisie en of een ander relevant (scholings-) programma. Gelet op de samenwerking, samenhang en verbinding tussen de verschillende organisaties, netwerken en hun opdrachtgever(s) is het van belang de plannen van aanpak integraal te maken en te bespreken zodat bij een ieder draagvlak en draagkracht aanwezig is.</p>
Stappen	<p>De stappen in deze fase zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> Vaststellen van het te doorlopen proces om te komen tot een (lokaal of regionaal) plan van aanpak Opstellen van een (lokaal of regionaal) plan van aanpak Bespreken van het (lokaal of regionaal) plan van aanpak Vaststellen van het (lokaal of regionaal) plan van aanpak <p><i>Vaststellen van het te doorlopen proces om te komen tot een (lokaal of regionaal) plan van aanpak</i></p> <p>Indien dit in een eerdere fase nog niet is bepaald, is de eerste stap om te bepalen wie opdrachtgever wordt en wie verantwoordelijk is voor het opstellen van het (lokaal of regionaal) plan van aanpak, wie bij het opstellen van het (lokaal of regionaal) plan van aanpak wordt betrokken, wat de looptijd is van het (lokaal of regionaal) plan van aanpak en welke stappen worden doorlopen om het (lokaal of regionaal) plan van aanpak uiteindelijk vast te stellen.</p> <p>Het is van belang dat er een heldere opdracht ligt bij de lokale teams en dat de resultaten en voortgang hiervan zijn geborgd in de verbetercyclus (PDCA cyclus). Het (lokale of regionale) plan van aanpak is een instrument voor de gemeente om te sturen op de (ontwikkelings-)resultaten van het lokale team.</p> <p>Opstellen van een (lokaal of regionaal) plan van aanpak</p> <p>Begin het (lokale of regionale) plan van aanpak met het schetsen van de context: wat is de aanleiding en het probleem dat dient te worden aangepakt? Formuleer vervolgens, aan de hand van de uitkomsten van de zelfscan en de analyse daarvan, de ontwikkel- en verbeterpunten en bepaal per ontwikkel- en verbeterpunt wat er moet gebeuren, door wie en wanneer. De onderdelen van de leidraad kunnen als structuur worden gebruikt. Natuurlijk kunnen ook diverse thema's worden benoemd. Per thema kan worden aangegeven wat de voorgenomen verbeterpunten zijn. Maak duidelijk wat de kosten zijn voor het uitvoeren van de verbeteringen. Indien er geen middelen direct voorhanden zijn, laat dan zien op welke wijze de gemeente en de betreffende partijen gaan zoeken naar de benodigde financiële middelen. Neem in het (lokale of regionale) plan van aanpak ook het volgende op: de wijze waarop de voortgang zal worden gemonitord, wie hier coördinatie of regie op voert en hoe het (lokale of regionale) plan van aanpak zal worden geborgd.</p>

Bespreken (lokaal of regionaal) plan van aanpak

Bespreek het (lokale of regionale) plan van aanpak op beleidsmatig niveau met collega's die vanuit hun (beleidsinhoudelijke en opdrachtgevend) rol betrokken zijn bij de lokale wijkteams. Stem met elkaar af wat prioriteit krijgt, ook in relatie tot andere opdrachten aan het lokale wijkteam en/of lokale en regionale partners. Zorg er daarnaast voor dat het plan van aanpak op draagvlak van het lokale team zelf kan rekenen en de betrokken partners zoals Veilig Thuis, Gecertificeerde Instellingen, de Raad voor de Kinderbescherming. Neem in de bespreking mee wat op lokaal niveau en wat op regionaal niveau dient te worden uitgevoerd. Alle input samen leidt tot een (lokaal of regionaal) plan van aanpak dat kan worden voorgelegd ter vaststelling en/of besluitvorming.

Vaststellen van het (lokale of regionale) plan van aanpak

Na het opstellen van het (lokale of regionale) plan van aanpak kan deze worden vastgesteld. Het advies is om het (lokale of regionale) plan van aanpak zowel op uitvoerend als op bestuurlijk niveau vast te stellen. Dat houdt in dat het (lokale of regionale) plan van aanpak zowel door het bestuur c.q. management van het lokale wijkteam cq. de regio moet worden vastgesteld als door het management sociaal domein en de betrokken portefeuillehouder(s) van de gemeente. De kans is groot dat het (lokale of regionale) plan van aanpak kosten met zich meebrengt. Dat vraagt om bestuurlijke besluitvorming. Ook om de samenhang tussen de verschillende gemeentelijke en uitvoerende opgaven te borgen.

Betrekken van partners	De te betrekken partijen in deze fase zijn dezelfde als die betrokken waren bij het invullen van de zelfscan en het presenteren van de resultaten hiervan op ambtelijk/beleidsmatig en bestuurlijk niveau.
Beslismomenten	<ul style="list-style-type: none">• Wie is opdrachtgever van het (lokale of regionale) plan van aanpak?• Wie stelt het (lokale of regionale) plan van aanpak op en wie betreft hij of zij daarbij en wie voert regie op de voortgang en uitvoering ervan?• Wat moet er gebeuren, door wie, wanneer en tegen welke kosten?• Binnen welke kaders en afspraken past dit (lokale of regionale) plan van aanpak.• Bestuurlijke vaststelling verbeterplan.• Afspraken over planning, uitvoering, monitoring en borging van verbeterplannen.• Afspraken over PDCA-Cyclus; wanneer de zelfscan herhaald wordt en wanneer aanpassing/vernieuwing van de verbeterplannen noodzakelijk is.• Communicatie over het (lokale of regionale) plan van aanpak.
Tools	Links: <ul style="list-style-type: none">• Format voor het verbeterplan

Fase 5 Uitvoering, monitoring en borging verbeterplannen aan de hand van PDCA-cyclus (Plan Do Check Act)

Onderdeel	Toelichting
Context	<p>Op het moment dat het (lokale of regionale) plan van aanpak bestuurlijk is vastgesteld en de uitvoering begint (met verbeteracties) is het belangrijk om dit te monitoren en aan te passen waar nodig. Dit is de PDCA-cyclus ofwel Plan Do Check Act.</p> <p>In de PDCA-cyclus staat Plan voor de analyse van de zelfscans en het opstellen van het verbeterplan en de formulering danwel aanscherping van de opdracht vanuit de gemeente. Do staat voor de uitvoering van de plannen of opdracht. Check staat voor evaluatie/monitoring waarbij regelmatig wordt nagegaan of de uitvoering van de plannen goed verloopt en of bijstelling nodig is. Daarnaast worden de resultaten zoals geformuleerd in de opdracht geëvalueerd en gewogen. Met Act worden de plannen en/of opdracht bijgesteld en daarna begint de cyclus opnieuw. Deze PDCA cyclus sluit aan bij gemeentelijke Planning & Control cycli en bij de leercyclus zoals beschreven in het Toekomstscenario.</p> <p>Aanbeveling: herhaal de uitvoering van de zelfscan regelmatig (bijvoorbeeld een keer in de twee jaar) om te zien waar de gemeente/regio nu staat in de aanpak van onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties en de ontwikkelingsbedreiging van minderjarigen. In feite is herhaling van de zelfscan onderdeel van de PDCA cyclus en kan deze worden gezien als Check en Act.</p> <p>Het wisselen van beleidsmedewerkers is de afgelopen jaren een aandachtspunt gebleken. Het advies is dan ook om de afspraken over het werken met de leidraad op te nemen in het overdrachtdossier voor de nieuwe medewerker(s).</p>
Stappen	<p>Uitvoering (lokale of regionale) plannen van aanpak conform vastgestelde plannen van aanpak.</p> <p>Monitoring en bijstelling (lokaal of regionaal) plan van aanpak (toepassen PDCA-cyclus) conform vooraf vastgestelde planning (Aanhaking bij bestaande ambtelijke en bestuurlijke gremia).</p> <p>Herhaling zelfscan en aanpassing/opstelling nieuwe (lokaal of regionaal) plan van aanpak en/of gemeentelijke opdracht conform vooraf vastgestelde planning.</p>
Benodigde informatie	Vastgestelde (lokale of regionale) plannen van aanpak Geformuleerde gemeentelijke opdracht(en) voor het lokale team, Veilig Thuis, GI's en Raad voor de Kinderbescherming Achtergrondinformatie over PDCA-cyclus
Betrekken van partners	De PDCA-cyclus wordt doorlopen samen met de partners. Er kan voor worden gekozen om de verschillende onderdelen van het (lokale of regionale) plan van aanpak op verschillende momenten te evalueren en bij te stellen. Dit kan bijvoorbeeld tijdens vaste overlegmomenten die er toch al zijn, zoals bijvoorbeeld een bestuurlijk overleg met daaraan voorafgaand een overleg op beleidsmatig en uitvoerend niveau. De PDCA-cyclus rondom de gemeentelijke opdracht aan het lokale team sluit aan bij de gemeentelijke Planning & Control (P&C)-cyclus (begroting, realisatie, verantwoording en bijstelling).
Beslismomenten	Vooraf (regionaal) vastleggen met welke frequentie en op welke momenten de PDCA-cyclus wordt doorlopen en wie regie dan wel coördinatie heeft. Aanpassingen conform PDCA-cyclus en gemeentelijke P&C-cyclus
Tools	Links <ul style="list-style-type: none">• Infographic over PDCA-cyclus

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93

info@vng.nl

februari 2024

vng.nl